

S:t Ragnhilds Gille

i

Söderköping

ÅRSBOK 1957

REDAKTIONSKOMMITTÉ

Mats Linderöth, Axel Laurell och
Enoch Kihlström

För artiklarna i denna årsbok svarar
författarna själva

Ramunderborgens ruiner i Östergötland

År 1814 åstadkom en ung lundensare, "Carolus Er. Norrman, Ostro-Gothus" — apotekarsonen Carl Erik Norrman från Söderköping — en beskrivning av Ramunderborgen, som torde vara av intresse för söderköpingsborna över huvud och Ragnhildsgilletts medlemmar i synnerhet. Liksom M. S. Södersten, som 1743 disputerat för magistergraden på en Söderköpingskildring (se gilletts årsböcker 1948—49), lät Norrman sin beskrivning få avhandlingens form. Den är sålunda avfattad på latin — det för gradualavhandlingar obligatoriska språket fram till 1852.

För översättningen till svenska liksom för den efterföljande kommentarens uppgifter om preses är jag stor tack skyldig min kollega, postmästaren N. T. Truedsson; och för den språkliga granskning f. rektorn fil. dr Einar Engström godhetsfullt ägnat översättningen är jag även honom tacksamt förbunden, särskilt för den enkelt eleganta formulering han funnit för dels en dunkelt och dels en felaktigt tolkad passus i beskrivningen.

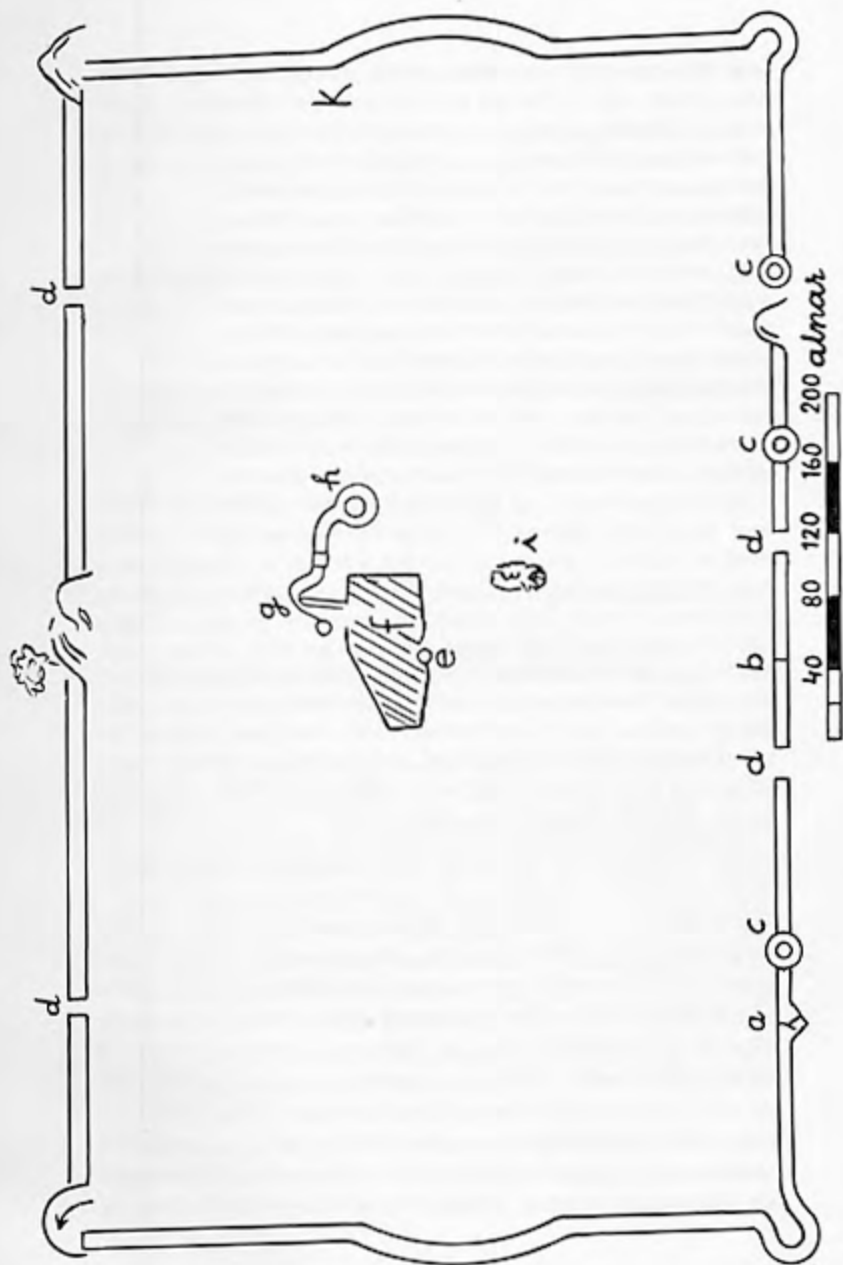
Enligt titelbladet är avhandlingen utgiven med tillstånd av filosofiska fakulteten i Lund under presidium av Ebbe Samuel Bring, fil. dr och docent i lärdomshistoria vid Kungl. Karolinska universitetet, till officiell prövning den 14 maj 1814.

Ramunderborgens ruiner, som här avhandlas, äro belägna på berget Ramunderhäll i Täby socken på Vikbolandet, icke långt från Söderköping. Berget, som i väster vetter mot Söderköping, i öster mot en vik av Östersjön, och som i norr gränssar till Oxtorpssjön och Igelsjön, i söder till Söderköpingsån,

har sitt namn efter Ramunder, en fordom mycket ryktbar sagohjälte, som enligt en gammal sägen uppförde bergfästet Ramunderborg.

Men vem Ramunder kan ha varit, från vilken släkt han härstammat, vid vilken tid han levat, och vilka bedrifter han utfört, därom äro historikerna icke ense. Somliga uppge att han varit en jätte av ofantlig storlek, andra att han varit en sjökonung. Om hans ursprung har jag nästan ingenting funnit utöver vad som förekommer hos Dalin. Denne anser emellertid, att vår Ramunders fader varit Viking Vifelson, som genom att döda jätten Harek Järnhös vann stor ryktbarhet. Men härom må historikerna döma. Samme Dalin tror, att vår Ramunder levat under Ingjald Hirådes regering. Men ej heller härutinnan våga vi fastslå något såsom säkert. Likväl skulle jag tro det vara ställt utom allt tvivel, att han levat före svensk kristen tid, något som jag menar skall vara uppenbart för envar, som tar i betraktande dels fornminnets ålder och dels det genom kristendomen förändrade levnadssättet. Även ifråga om Ramunders bedrifter finns föga bevarat till eftervärlden. Det heter att han hjälpt sin broder Thor, när denne med våld bortförde Grims i Bolmsö dotter Thora, varav han fick tillnamnet Grims' Hrani, d. v. s. rånare. Det är väl känt, att bruket att taga hustru med våld icke blott var vanligt hos våra förfäder utan även ansågs hedersamt. Men Ramunder själv säges ha äktat en kvinna från Omberg i Lysings härad. För övrigt var vår Ramunder enligt rådande mening en mycket tapper viking, och han utförde stora bedrifter till lands och sjöss. Men jag vill alls icke inlåta mig på någon disputation, om det kan ha varit denne Ramunder eller någon annan med samma namn.

a) stor järnring, fäst i muren, en halv alm i diameter och 4 tum tjock, b) hål genom muren, c) stenblock, ordnade i ring. Obs! muren är på denna sida fastare och stadigare. De vågräta linjerna på bergväggarna synas ange att vattnet fordom nått högt upp på berget; d) portar, e) här synes ha funnits en brunn, f) här en mängd grus och sten, g) stensättningar, h) stenar, ställda i cirkel, innanför vilka finns en triangelformig stenklädd grop; i) en likadan ring av stenar, som omger en björk; k) här är muren störtad jäms med marken liksom på vissa andra ställen på södra sidan.

Planritning över borgen.

Vad bokstäverna betecknar framgår av fotnot på föregående sida.

som Ramundaboda och vissa andra ställen uppkallats efter. Utan låtom oss nu övergå till att beskriva ruinerna.

Ramunderberget, som sluttar mot öster, är mestadels högt och tvärbrant. Högst upp finns en bred plåtå, som i våra dagar är bevuxen med helt ung skog och omgiven av en mycket gammal mur. Denna mur, förutom vilken nästan ingenting finns kvar av borgfästet Ramunderborg, är uppförd av sten — icke av tegel — utan lera och kalk. Muren är i längd 847 $\frac{1}{2}$ alnar, i bredd (avståndet mellan långsidorna) 459, i tjocklek 7 och i höjd 3 svenska alnar. På vissa ställen ha de tvärbranta bergväggarna fått ersätta muren. Själva bergfästets form har varit nästan fyrkantig, såsom kan ses på planritningen. Innanför muren i borgens mitt ha för icke så länge sedan lämningar efter boningshus och förrådsrum (visthus) trätt i dagen, men numera möter blicken här blott grus och sten. För övrigt är icke att förglömma, att på utsidan av muren, där den vetter mot norr och Oxtorpssjön, finns fastsatt en stor järnring med en diameter av en halv svensk alm och en tjocklek av 4 tum. Härtill kommer att längsmarkerna, som gränsa till havet och berget, även i våra dagar äro sumpiga, ja, helt nyligen vid grävningen av Göta kanal, har man på detta ställe funnit lämningar efter vattendjur, skeppsankare och skeppskölar. Av allt detta föranledes jag att tro, att Oxtorpssjön en gång hängt samman med havet, så att Ramunder haft tillgång till en lämplig hamn i borgens omedelbara närhet. Utom annat finnas på flera ställen innanför muren stenar, som lagts och placerats i viss ordning (stensättningar).

Men för att vi icke må synas hava förbigått något, som hör till vårt ämne, böra vi icke förtiga, vad sägnerna förtälja om Ramunderborgens ruiner. Dit räkna vi med rätta den där förråds-kammaren, fylld med guld och smycken, som allmänt säges finnas innanför muren, ehuru den söktes av många men påträffats av ingen. Hit hör också den bekanta folksäggen, att i detta bergfäste finns en förborgad underbar trädgård med de ljuvligaste frukter. Ja, några ha t. o. m. påstått, att de sett denna trädgård och litit frukterna i den, fastän de sedan icke kunnat återfinna den, då den ju kan upptäckas endast genom en lyckträff. Men var och en som det beskäres att komma in i denna trädgård kan njuta efter behag av

trädens och markens frukter, men intet fick man föra med sig ut ur trädgården.

Men låtom oss lämna sägnerna. Ramunderborgen — byggd som den är på ett berg med branta klippor och skuggrika lundar och gränsande till en vik av Östersjön — är den naturskönaste av nästan alla platser i Söderköpings grannskap. Därifrån kan man njuta den fagraste utsikt över markerna runt omkring, sjöarna, skogarna, de många kyrkorna, städerna Söderköping och Norrköping, Stegeborgsruinerna och Östersjön; platsen bjuder på ett sceneri, som på sätt och vis är samtidigt både ljusst och dystert för den som icke blott betraktar naturen, dess under och skönhet utan även besinnar människoverkets förgänglighet.

Här föreligger nu vad jag haft att skriva om Ramunderborgen, och om det gillas av mina läsare, kommer jag att högeligen lyckönska mig därtill.

Kommentarer — jämte några person- och lokalhistoriska utvåkingar

Carl Erik Norrman var född i Stockholm den 11 maj 1794, blev magister i Greifswald 1815, promoverades i Lund 1817 och avled i Dagsberg den 5 november 1823. Han var son till assessorn, kirurg. magistern, apotekaren i Söderköping Christian Henr. Norrman (född 1757, student i Åbo 1785, död 1836) och Dorotea C. Norrman, född Ahlbom. En broder Johan Fredrik (född 1799, död 1870) blev efter fadern apotekare i Söderköping. Farfadern Erik Norrman var rådman i Eksjö.

Preses docenten E. S. Bring, född i Össjö 1785, var fil. mag. i lärdomshistorien. Efter medicinska och juridiska studier blev han jur. kand. 1815 och adjunkt i kriminallagfarenhet 1819. År 1821 är han professor i teoretisk filosofi och 1828 i historia med Bjershögs och Oxie pastorat som prebende.

Den här till svenska överflyttade avhandlingen synes icke ha renderat respondenten magistergraden. Först efter ett år med studier i Greifswald är Norrman fil. mag.

Avhandlingen är tillägnad herren till Mem, sedermera överkammarjunkare och greve, Edv. Fredr. von Saltza. På dedikationsbladets baksida har författaren ägnat sina föräldrar sin

sonliga värnads och en gård av tacksamhet vid "åtanken af alla Edra mödor — Edra uppoffringar — Eder godhet för mitt väl".

I 10 noter (ej översatta) redovisas huvudsakligen de källor förf. haft att tillgå. Rudbeck, vars beskrivning av borgen lånats via Södersten, är icke omnämnd. Däremot nämns utom Södersten såväl Rhyzelius som v. Dalin och Broocman. Den tionde noten, som hänför sig till utsikten från Borgberget, är märklig. Med citat ur Aensiden av Vergilius beskrives den bild, som möter när man blickar ut från Ramunderhällens hjässa. I professor Johan Bergmans översättning lyder citatet sålunda:

"Fjärran en vik, man ser, där en ö med skyddande armar fannar en hamn av naturen skapt; där brytes och domnar allt det brusande svall och dyningen dör emot stranden. Brant på var sida ett berg med tornhög hjässa sig reser upp mot skyarnas höjd, medan djupt därunder de vida vatten tigande stå; på sluttningen susande skogar bilda en bakgrund mörk; högtidlig är ödsliga scenen".

Ytterligare fyra rader kunde gott ha fått komma med:

"Nederst därinne ett valv av klippor bildar en grotta, rinnande vatten och sött ur ett källsprång flödar i klippan, självbyggt säte man ser: där är nympers boning; en farkost aldrig förankrades här eller fästes med bindande tågverk."

Klippgrottan, källsprånget, det självbyggda sätet — allt stämmer — men att en farkost aldrig förankrades här eller fästes med bindande tågverk — i den väldiga järnringen i borgmuren mot Oxtorpssjön — det stred väl mot vad respondenten ansåg för visst, nämligen att Ramunder här i borgens omedelbara närhet, just i Oxtorpssjön, haft en hamn, varom järnringen bl. a. alltjämt bar vittne.

Om denna havsförbundna hamn fann förf. ännu ett vittnesbörd i de vågräta linjerna på bergväggarna vid borgen (se planritningen punkt c). Numera vet man ju att dessa linjer kommit till årtusenden innan Ramunderborgen börjat uppföras. De kan sägas vara det postglaciala havets "egenhändiga" hållristning, utförd, om icke på högsta nivå, så dock på en nivå, där land och strand tycks ha tagit sig en andhämtningspaus efter istrycket, alltså utförd innan landhöjningsprocessen ingått i sitt sedermera jämna tidsschema. Det är ju förlätligt, om respondenten felbedömt de vågräta linjernas ålder:

först hundra år senare skulle hans ämneskolleger med arkeologers och geologers hjälp lyckas fastslå, att vid den strand, dessa linjer markera, där levde den äldre stenålderns människor, och de byggde inga borgar. Med stöd av vad man numera vet om landhöjningens årsgraderade förlopp och Ramunderborgens ålder, kan man med visshet hävda, att havsstranden aldrig kommit borgen närmare än vad kanalens vatten skulle göra om norra vallen raserades på sträckan Söderköping—Tegelbruksslussen. Ja, stranden gick måhända sydligare än så, ty när borgen började byggas, hade marken ännu icke sargats av några urgröpande lertäkter. Någon mera betydande tegelslagning torde icke ha förekommit förrän på 1200-talet, och lerbrevet för klinhus och husgeråd, som ju går längre tillbaka i tiden, var obetydligt och torde icke ha orsakat några omdanande ingrepp i markerna.

Lika litet som de vågräta linjerna på Ramunderhällens väggar sålunda kan ge stöd åt åsikten, att Oxtorpssjön varit en hamn, där borgherren, vikingen, sjökonungen (sagens Ramunder) förtöjt sina skepp mellan ledungfärderna, lika litet utgör de fynd från kanalgrävningarna (1812), som nämns i beskrivningen, något bevis för att borgen haft en hamn in på knutarna med direkt förbindelse med Slätbaken och havet. Fynden — "vattendjur, skeppsankare och kölar" — gjordes inte vid borgen, som läsaren kan förledas att tro, utan vid kanalen, som ingenstans kommer borgen närmare än $1\frac{1}{2}$ —2 km. Det parti av kanalen, där fynden påträffades, skiljer sig inte från havsnivån med mer än en slushöjd $3\frac{1}{2}$ —4 m. Där kanalen kommer borgen närmast befinner sig vattenytan 7—8 m. över havet, d. v. s. på ungefär samma höjd som havsytan vid tiden för borgens tillkomst. Oxtorpssjöns yta torde vid samma tid ha befunnit sig 12—15 m. över havsnivån. Och — som sagt — om man raserade den norra kanalvallen här skulle man få en ungefärlig bild av den strand, där Ramunderborgens byggherre kan ha landat med sina snäckor; så framt han icke — vilket är mera sannolikt — föredrog att förtöja dem längst in i viken, som då bör ha varit segelbar in över Dockgårdet. Här hade han väg till borgen från den nu 2000-åriga kustlandsvägen, som via Fristad och Hjärtrum vindlar österut förbi A, och som har förgreningar inte bara till borgen utan också till Tingstad, till Konungsumd och Bjärkhusa samt

till Kuddby och Östra Husby. Denna väg utgick — och gör så alljämt — liksom vägen västerut via Västra Husby till bygderna på slätten (Munkeboda, Llunga, Skeninge), från dåvarande hamnplatsen och torget (Vintervadsplan), där både vägen söderifrån (Kulefallsvägen), österifrån förbi Mogata Husby och Skönberga Husby och sjövägen in genom Slätbaken anslöt. När allt kommer till allt hade kanhända Theol. stud. Jöns Pärsson inte så orätt, när han 1652 i brev till rådmannen Eeneroot i Söderköping — på grund av vad han hört av sin faders fader — ställer hamnens och stadens tillkomst i samband med sagans Ramunder, vilken — vad han än i verkligheten kan ha hetat — måste såsom Ramunderborgens byggherre ha levat någon gång under folkvandringstiden.

Normans notificering av kanalfynden är dock i och för sig av intresse. Dels bekräftar de en muntlig tradition om fynd av båtar i närheten av Musko *) vid tiden för kanalbygget, dels bekräftar fynden att kanalbygget inte bara slutade utan också började vid utloppet i Slätbaken, och dels får man tack vare fyndnotisen veta vid vilken del av kanalen de båtsmän var förlagda, som 1812 26/10 avgick till arbetskommendering vid Göta kanal från Östergötlands roteringskompani i Karlskrona efter att blott en månad tidigare (den 29/9) enligt inmönstringsrullan för kompaniet ha blivit "uppförda och härstädes inställda" efter liknande tidigare kommendering vid kanalen. *)

*) Musko hette en numera riven byggnad väster om Beatehund, där på sin tid ryska krigsfångar varit inlogerade, medan de biträdde vid kanalbygget. Sedan har byggnaden tjänat som ålderdomshem för uttjänta slussvakter och slussvaktsänkor. Äldre söderköpingsbor torde nog minnas framförallt "kej-sarn", puckelryggen, som var "liksom ett förstyre" där vid Musko, och ryskan Inga Merom; båda gicke och rensade i kanalens plantskola och gjorde sålunda skäl för logiet. Slussvaktsänkan Segerström från Övra Duvkullen, som gjorde härarbeten och sålde, ansågs lite för mer än de andra "madammerna" och titulerades "fru". Om henne visste malisen berättat, att hon rökte och tyckte om nubben, vilket ju på 1880-talet inte ansågs passande för kvinnfolk. Pensionärerna hade sina potatistäppor men inte alltid eget rum: Musko hade bara åtta enkelrum och ett enda stort kök, gemensamt för samtliga pensionärerna.

Med undantag för uppgifterna om fynden från kanalen synes allt som avhandlingen har att bjuda vara hämtat från äldre författare i ämnet. Beträffande lägebestämningen, som säkert är författarens egen, opponerar väl den med orten förtrogne läsaren emot att Ramunderhällen i norr säges gränsa till Igelsjön och i öster mot en vik av Östersjön. Men med Ramunderhäll avses inte bara Borgberget utan även berget vid staden med dess östliga utlöpare. Detta framgår därav att förf. förklarar en del av Ramundershäll tillhöra von Saltza på Mem. Sätunda kommer Igelsjön, som redan 1701 blott fanns kvar som en liten göl öster om Igelkärren, att ligga norr om (den östliga delen av) stadsberget.

Vad den av förf. brukade namnformen Ramundershäll beträffar har den säkerligen valts, emedan den ansetts riktigare än Ramshäll. Av samma skäl torde ingenieuren Jonas Brollin vid Kongl. Lantmätericontoriet på sin karta över stapelstaden Söderköping (1770) ha givit berget inom stadens hank och stör namnet Ramunders Häll. Eljest har det gängse namnet i varje fall på stadens berg ända in i vår tid varit Ramshäll, medan berget med borgen fått heta Borgberget (på äldre generalstabskartor Ramunderberget). Södersten (1736) åsyftar dock med Ramshäll båda dessa berg. Rogier (1642) kallar berget vid staden Ramshälla Bärge; And. Mörn (1701) skriver om Bergskvarteret att det ligger nedan Berget Ramshäll; och på S. P. Löfgrens Söderköpingskarta (1779) heter berget Ramshälls Berg. Möjligt är att även Borgberget, som inte syns på Söderköpingskartorna, tidigare inbegripits i namnet Ramshäll. Detta namn (Ram = Korp) torde nog få anses riktigare och ursprungligare än Ramunderberget, som trots allt verkar blott vara en benämning, som härrör ur Ramunder-

*) Kommentarförfattarens farmor, vars far Magnus Christofferson Ceder-Hallon var båtsman liksom hennes farfar, sjökorpralen Cristoffer Cederman, har berättat att man från båtsmanstorpets i Ö. Ny gick till kanalen vid Mem med mat. Båtsmännen från Vikbolandet hade nog ingenting emot dessa kommenderingar till kanalbygget, där de ryska krigsfångarna förmodligen fick utföra det tyngsta arbetet. Vikbolänningarna hade f. ö. just då kommit hem från den föga ärorika expeditionen vid Sävar och Ratan och var sedermera med såväl Puke i Kristiania som Carl Johan i Tyskland. Dessa operationer fick i varje fall farmors far vara med om.

sagan. Erik Dahlberg har i *Suecia antiqua et hodierna* be-tecknat berget Mons Ramsell.

Planritningen över borgen är gåtfull. Den kan ej gärna vara utförd med stöd av förhållandena på Borgberget på Norrmans tid. Man vill gärna tänka sig, trots kommenteringen, som väl måste vara respondentens egen, att skissen är lånad ur något äldre verk om borgen. På Riksantikvarie-ämbetets arkiv, där jag sökt en ev. förlaga till ritningen finns märkligt nog ingenting om borgen av vare sig Rudbeck eller Verelius, riksantikvarien, som inte bara var en Rudbecks samtida, utan också var vårt lands förste grävande arkeolog och väl bör ha varit angelägen om att få borgen kartlagd. Vem som än är skissens upphovsman, torde det nog med största säkerhet kunna sägas, att Ramunderborgen i verklig-heten aldrig haft den form som skissen utvisar. Möjligen kan en del av stenraset utanför murarna ha utgjort fyllning i en något utplanad borggård, men såväl hörnrundlarna som ut-buktningarna på murens kortsidor måste nog betraktas som rena fantasier. Den strikt rätvinkliga rektangelformen före-faller också vara en konstruktion mera efter Rudbecks mått-uppgifter än efter några respondentens egna uppmätningar på platsen. Ty så särdeles stora förändringar har borgruinen säkerligen inte undergått, sedan Norrman gjorde sin beskriv-ning, och att nu orientera sig på Borgberget efter skissen har kommentatorn i varje fall gått bet på.

Men trots detta och fastän man numera inte har utsikt att finna vare sig den väldiga järnringen, den underbara träd-gården eller någon annan av de detaljer, som förf. omnämnt eller markerat på sin skiss, så torde man få lön för mödan av en Borgbergsbestigning ändå: utsikten från Ramunder-hällens topp är i stora drag densamma i dag som då borg-hövdingen på sin tid spanade ut över land och vik; nu som då ser man havshorizonten i öster bortom det yttersta vårdkase-berget Lönshuvud, och Bråviken kan man alltjämt skönja bortom gördeln av Vikbolandsborgar lönda in till Svinnunds-fjärden bakom Bobergets granitklump i norr, där Bjärkhusa, nu en fredlig by, fordom ett försvarsverk, minner om tider, då svearna var götarnas argaste fiender, mot vilka vikbo-länningarna ständigt måst vara på sin vakt.

Till sist är det kanske på sin plats att erinra om att Ramun-

der — sagan, visan, berget och borgen — tidigare förekommit i Ragnhildsgilletts årsböcker, nämligen 1926 (Hugo Ulander, Birka och Birkastiftet), 1931 (Inge Jonsson, Ramunderborgen), 1937 (Ramundersagan, Ramundervisn med teckningar av Pehr Hörberg och kommentarer av fil. dr Bengt Cnattingius) och 1948—49 (M. S. Söderstens avhandling 1737 och 1743 om Söderköping, översatt och kommenterad av fil. dr Sven Ljung).

I avskrift har gillet i sitt arkiv dessutom en avskrift av ett skillingtryck från 1600-talet om "En Lustig Kämpe-Wijsa Om den stareke och dristige RAMUNDER Som äthskillige hårda fast starka Kämpningar uthstått hafwer och dock althid med Seger återkommit". Detta tryck, som särskilt i omkvädet skiljer sig från visan i årsboken 1937, torde vara identiskt med det som H. Schück (enl. Cnattingius) på sin tid funnit i Kungl. Biblioteket, där det betecknats 1600-tal.

I Ragnhildsgilletts arkiv finns nu också i avskrift den latinska texten till Norrmans här översatta *Descriptio Ruinarum Ramundaborg in Ostrogothia*.

Karta över Söderköpings åker och äng, upprättad 1642 av Johanne Rogier, Geomet.

Glimtar från 1854 års Söderköping

1854 var ett återhämtningens år i Söderköping efter den svåra koleraepidemien året förut. Den s. k. Kolerakyrkogården väster om Östra Rydsvägen strax söder om Sjukhemmet är alltså ett minnesmärke över denna hemsökelse. Stadens näringsliv hade ej samma struktur som nu. Någon industri att tala om fanns inte. Hantverket var däremot representerat, och köpenskapen med kringliggande uppland tillförde stadens invånare en del inkomster. Jordbruket hörde i viss utsträckning till stadens näringsliv. Präster, klockare, borgmästare m. fl. avlönades med tilldelning av ett stycke jord. Därav namnen prästlönejordarna, klockarejorden, borgmästarängen etc. En näringsgren, som denna tid hade större betydelse för staden än nu, var rederinärigen. Till staden för vidare transport till olika destinationsorter fördes betydande mängder spannmål för ilastning av Söderköpingsrederiernas fartyg. En notis i Söderköpings Tidning den 24 maj 1854 ger besked härom. Den lyder:

"Stadens fartyg, till antalet 4, nämligen briggen Sofia, som efter flerårig bortovaro å fraktfart i avlägsna farvatten, har nyligen ankommit till Antwerpen, briggen Carl, som senast avgått till England med vid Gropviken intagen last av bräder, samt de för inrikes sjöfart använda jakterna Fredrika och Elisabeth Sofia, har nu blivit förökade med ett femte fartyg, briggen Beata, om c:a 73 läster, som fört av coopverdikaptenen Bäckström, i går afton för första gången plöjde vägen under färd till Norrköping, där last av kanoner intages till Spanien. Fartyget är byggt vid härvarande Skeppsdocka, varifrån förut åtskilliga för sin prydighet och ändamålsenliga

sammansättning utmärkta fartyg utgått. Icke blott rederiet utan alla, som vill detta samhälles fortsatta förkovran lär dela vår önskan att den nya kofferdimannen må göra skäl för namnet Beata under en segerrik kamp med de upprörda elementen och för övrigt lyckosamma resor i handels fredliga förrättningar."

Staden odlade också kulturella intressen. Ett av dessa var tydligen teaterverksamheten. En flyttbar teater hade en hel del rekvisita förvarade i staden, närmast vid Brunnen, där också teaterföreställningar gavs sommartid i Societetssalongen. Man diskuterade också detta år planerna på byggande av ett stadens eget teaterhus. En notis i Söderköpings Tidning för den 16 mars 1854 berättar:

"Olägenheten av det förvaringsrum, som under flera år varit härvarande flyttbara teater berett, en av S:t Ragnhilds brunns fuktiga vedbodar, ävensom annan vanvård av samma teaters angelägenheter, föranledde för någon tid sedan delägarna i densamma att besluta försäljning därav å offentlig auktion, som också försiggick sistlidne torsdagen den 9 mars. Teatern blev då utan att något anbud avhördes varken för S:t Ragnhilds brunns räkning, för vars salonger den är avpassad än från någon annan än hr Handlanden Gustaf Appelqvist (som lärre ha haft i uppdrag att bevaka delligarnas rätt och bästa) av honom för egen del inropa för — trettio riksdaler, ett pris, vilket är c:a 310 riksdaler, allt i banko, mindre än den verkliga kostnaden för den blott 9 år gamla teatern, bland vars, ehuru till en del skadade effekter räknas, utom ridå och ställningar för scenens upphöjning, 8 dekora-tionsförändringar, målade på 800 alnar väv, vidare en större väv och c:a 20 lampor m. m. Vid sakens oväntade utgång är det dock glädjande förnimma att inköpet väckt till nytt liv frågan om uppförande av ett teaterhus härstädes, vartill också en ritning med kostnadsförslag å 4.000 riksdaler är uppgjord."

Nå, något eget teaterhus blev det inte, men i sinom tid kom Arbetareföreningens salong att tjänstgöra som sådant, och det än i dag, fast i blygsam omfattning.

Det nämndes i inledningen av denna artikel att stora mängder spannmål fraktades till Söderköping för vidare befordran

sjöledes. I Söderköpings Tidning den 1 juni 1854 redovisas detta bl. a. händelser. Notisen lyder:

"Livligheten inom staden har under sistförflutna 8 dagar varit större än vanligt. Så t. ex. såg man sistlidne torsdag och fredag närmare ett hundratal underhavande från herrgården Sturefors hitföra betydliga kvantiteter av vete och råg, som jämte annan till lastageplatsen härstädes inlastade spannmål, som är på väg till Karlskrona.

I går (den 31 maj) återkom stadens och ortens beväringsskyldiga (av vilka dock en ej ringa del lärer under mötet besvärats av frossa) utmärkte sig för ett särdeles ordentligt uppförande. Harpolekare, positivhalare, lindansare och snabblöpare och flera dylka ha i dessa dagar givit ett slags liv åt de publika nöjena."

Som framgår av ovan anförda axplock ur stadens tidning år 1854 hade man sina bekymmer och glädjemen då som nu.